

KOHELLES:

**ANY WAY THE WIND BLOWS
DOESN'T REALLY MATTER TO ME...
NOTHING REALLY MATTERS TO ME**

The Book of Kohelet
Source Materials
Rabbi Efrem Goldberg
reg@brsweb.org

דָּרַחַי מוֹשֶׁה ① דָּרַחַי מוֹשֶׁה

תצ (א) והמנהג לומר בו שיר השירים ואם שבת בימים האחרונים של פסח אומרים אותו ביום האחרון בשבת וכתב אבודרהם (עמ' רמ) נהגו העולם לקרות בחג המצות שיר השירים מפני שמדבר בגאולת מצרים ובחג השבועות רות מפני שכתוב בו (א כב) בתחלת קציר שעורים ועוד שאבותינו שקיבלו התורה נתגיירו וכן רות נתגיירה ובסוכות אומרים קהלת מפני שכתוב בו (יא ב) תן חלק לשבעה וגם לשמונה שהם ימי החג:

RAMA ② דָּרַחַי מוֹשֶׁה

עֲרֵבִית וְשַׁחֲרִית וּמְנַחָה, מִתְפַּלֵּל שֶׁל שַׁבָּת וְאוֹמֵר 'יַעֲלֶה וְיִבֹא' בְּעִבּוּדָהּ, וּבְמוֹסָף אוֹמֵר 'אֲתָה בְּחַרְתָּנוּ', וּמִפְּנֵי הַטְּאִינוֹ, 'אֵת יוֹם הַמְּנוּחָה הַזֶּה וְאֵת יוֹם חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה', וְחֻתָּם 'מִקֵּדֶשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים': הַגַּה וְנוֹהֲגִין לֹאמַר (ג) [ג] קֵהֶלֶת בְּשַׁבָּת שֶׁל חֹלְ-הַמּוֹעֵד אוֹ בְּשִׁמְיֵי-עֲצָרָת אִם אֶקְלַע בְּשַׁבָּת (מִהַר"ל). (ז) וְעַתָּה לְעֵיל סִטְוֹן חַצ: ג מוֹצֵיאִין שְׁנֵי סְפָרִים, 'בְּאֲתָד קוֹרִין 'רָאָה (ח) אֲתָה אָמַר אֵלַי, (ט) וּמִפְּטִיר קוֹרָא בְּקַרְבָּנוֹת שֶׁל סַפְקָא דְיוֹמָא, (ד) [ד] וּמִפְּטִיר בִּיתְחֻקָּאֵל 'וְהִנֵּה (י) בְּיוֹם בּוֹא גוֹג':

קריאת קהלת

הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל, כפעמון המצלצל בתוך אזן כל ישראל באו דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים בתוך ימי חג הסוכות זמן שמחנתו. ותקנו חכמנו לקרוא קהלת דוקא בחג הסוכות שהוא לכאורה היפך זמן שמחנתו דזה מכניס עצבות ואכזבה ללב ישראל, אלא דפירשו המפרשים דעיקר קריאת קהלת בסוכות בא כדי שלא יתהפכו ימים אלו של שמחה בחג האסיף לידי הוללות, ולשמחה יוצא מגבולי התורה דלשמחה כזו מה הוא עושה וא"כ בא קהלת להדריכנו ולהגביל את השמחה.

SHEMEN ③ דָּרַחַי מוֹשֶׁה HA'TOV

ואולי י"ל דנהפוך הוא הדבר דדוקא ע"י הכרת ההבל הבלים מגיעים לידי שמחה, דזהו עצם כוונת החג להבהיל את הגשמיות דדוקא בימי חג האסיף וכשהבית מלא כל טוב באספך מגרנך ויקבך אז בא ציווי התורה צא מדריית קבע ושב בדירת ארעי ותקיים ההבל הבלים, ואז תגיע לשמחה אמיתית כי טוב לחסות בדי מבטוח בנדיבים, וא"כ בא קהלת לא להפחית השמחה האמיתי והפנימי אלא להיפך להגדילה דתלויים הם לפי מדרגת ההבל הבלים לכך זוכה להשמחה.

והנה בדקדוק דברי קהלת נאמר כאן ז' פעמים הבל ג' יחידות וד' כפולים ומזה נשתרב מנהג ז' עמידות עם הבר-מינן בשעת הקבורה עם פסוק של ז' תיבות של כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. ומנהג העולם לעשות כמו"כ ז' סיבובים עם הכלה. אבל במדרש איתא דז' הבלים בא כנגד ז' ימי בראשית, ואיך שייך לומר גם על שבת הבל ופירש ר' יצחק דגם בשבת נאמר מחללי מות ימות. והוסיף כיון דראה דוד דאפילו מחלל שבת בשוגג יש לו כפרה בקרבן התחיל לסדר עלי' מזמור שיר ליום השבת, והדברים סתומים לומר דז' הבלים נגד ז' ימי בראשית וכולל גם השבת, אלא דמוכרחים לומר דעיקר דברי ר' יצחק בא לומר דלמי שאינו מרגיש את הבל הבלים אלא דעיקר אצלו חיי ענג ותאוה ואסיפת ממון והגשמיות אז אצלו גם השבת אינו שבת אבל מי שמכיר בשבת שכל מלאכתו עשוי ושובת כי בו שבת ד' מכל מלאכתו ואז שוא עמלו כל עושי מלאכה אז ממילא יגיע להבין את ההבל הבלים, וזה הבחירה שבאדם או שהכל הבל ואז ירגיש השמחה פנימי או שעיקר אצלו השמחה הגשמי ואז גם השבת לא ישמחנו, ויתן לו מנוחה ואולי זה הנרמז לחתן כלה בהסיבובים ז' פעמים דאף דהזווג מוכרח בגשמיות תלוי במה יהי' כוונתם ועל איזה יסוד יבנו ביתם.

קהלת 4 Koheles 4

אִבֵּי דִבְרֵי קִהְלֵת בְּיַד דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם: הַבֵּל הַבָּלִים אָמַר קִהְלֵת הַבֵּל
 הַבָּלִים הַבֵּל הַבֵּל: מִהַיִּתְרוֹן לְאָדָם בְּכָל-עֲמָלָה שִׁיעֲמַל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ:
 דָּוִד הַלֵּךְ וְדָוִד בָּא וְהֶאֱרִץ לְעוֹלָם עֲמֵדָתָה: וְנִרְחַ הַשָּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ
 וְאֶל-מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זֹרֵחַ הוּא שֵׁם: הוֹלֵךְ אֶל-דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל-צָפוֹן
 וְסוֹבֵב אֶל-הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנו מְלֵא אֶל-מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שֹׁבִים
 לְלִכְתָּה: ח

¹The words of Koheles son of David, king in Jerusalem: *
²Futility of futilities! * — said Koheles — futility of futilities! All is futile!
³What profit does man have for all his labor which he toils beneath the sun?
⁴A generation goes and a generation comes, but the earth endures forever.
⁵And the sun rises and the sun sets * — then to its place it rushes; there it rises again. ⁶It goes toward the south and veers toward the north; the wind goes round and round, and on its rounds the wind returns. ⁷All the rivers flow into the sea, yet the sea is not full; to the place where the rivers flow, there they flow on once more. *

MAHARAL 5 מהר"ל (אמרי אמת ק"ג)

מהר"ל (צוק הים י"א) ע"ל

והוסיף לומר ויהיה מורא שמים עליכם, אחר שהזהיר אותם על האהבה הזהיר אותם על היראה ג"כ, וזה כי מדרך מי שאוהב את אחד לבו קשורה בו, ודבר זה מבטל היראה, משל זה שאם אחד מזכיר שמו של הקב"ה מי שאוהב הש"י כאשר ישמע אדם דבר שנאהב לו אין ספק שהוא שמח, ודבר זה מבטל היראה כי יש לאדם שיהיה ירא ויבהל כאשר ישמע הוצאת השם מפני היראה, ולפיכך אמר אף שהזהרתי אתכם על אהבה לא יהיה הש"י נחשב כמו אוהבך אשר אתה רגיל עמו, אבל יהיה נחשב לו כי הש"י בשמים ואתה על הארץ, וכך יהיה נחשב לך הקב"ה בשמים ואתה על הארץ ובוזה יהיה מורא שמים עליך, ולא תהיה תאהבה מבטלת היראה, ולכך אמר ויהי מורא שמים עליכם, ולא אמר ויהי מורא המקום עליכם, ובכל מקום אצל המורא נאמר יראת שמים ולא נאמר אהבת שמים, כי היראה צריך שיהיה נחשב אליו הקב"ה נבדל ממנו לגמרי, אבל תאהבה יחשוב שהוא דבק בו יתברך כדכתיב (דברים י"ט) לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו, והתבאר דברי אנטוניגנוס מבלי יציאה מן הדרך הנכון כלל, וכבר אמרנו כי ראוי מאמר זה לאנטוניגנוס בעבור שהוא כולל כל עבודת המקום מאהבה ומיראה כמו שראוי, ומאמר זה בא אחר מאמר שמעון הצדיק שנתן עמודים אל כל העולם, בא עתה לתת אל האדם שהוא בעולם איך יהיה עם בוראו על ידי האהבה והיראה, כי העולם נברא בשביל האדם שיהיה עובד בוראו, והעבודה היא על ידי תאהבה והיראה, ובודאי מאמר זה ראוי לאנטוניגנוס שהוא אחד במקום שנים, כי עיקר תאהבה והיראה יש להם שורש אחד, כי צריך האדם שיהיה אוהב הש"י ויהיה ירא אהבה בלא שראוי אל האדם, ואין ראוי שתהיה יראה בלא אהבה ואהבה בלא יראה, אבל יש מעשה שיש בו אהבה בלבד ויש מעשה שיש בו יראה בלבד, אבל האדם ראוי שיהיה [בו] אהבה והיראה ביחד, ולכך אנטוניגנוס שבא להזהיר האדם על תאהבה ועל היראה ראוי שלא יהיה זוג עמו, אבל הווגות שבאו אחריהם, אחד מן הווג היה בא להזהיר על מעשה שיש בו אהבה בלבד, והשני על מעשה שיש בו יראה בלבד כמו שיתבאר, ותמיד אחד היה מזהיר על מעשה של אהבה והשני על מעשה שיש בו היראה, ופירוש זה נכון ועוד יתבאר.

תבונן במציאות עולם הזה נחלק לב' חלקים כוללים כל המציאות. האחד הוא המציאות התחתון הוא בכללו מסודר תחת השמש והשמש כולל אותו, כי השמש מלך עולם הטבע ועולם הטבע מסודר תחתיו, וכמו שתמצא מבואר מן הכתוב שכאשר ירצה להזכיר כל העולם יאמר תחת השמש וכדכתיב (קהלת א') מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, וראיתי כל אשר נעשה תחת השמש וכן תמיד, והשמש היא שמירת סדר עולם הטבע במהלכה ובתנועתה במה שהוא מושלת בעולם הטבע, וכמו המלך שהוא השומר את הסדר לבלתי יצא אחד מן הסדר הראוי כך השמש שהוא המושל על עולם הזה, וכדכתיב (תהלים קל"ו) את השמש לממשלת ביום הוא השומר סדר העולם לבלתי יחליף וימיר את סדר הראוי ויעמוד על עמדו ודבר זה ידוע מאד ואין ספק בוה, זהו החלק הא', החלק השני הוא האדם בלבד שהוא חלק שני נגד כל המציאות, שהוא בפני עצמו אינו נכלל עם שאר הנמצאים, שהרי בשביל האדם נברא הכל ואיך יהיה נכלל העבד עם אדונו דבר זה לא יתכן כלל ולפיכך הוא חלק בפני עצמו, והוא גם כן נחלק מן חלק המציאות הראשון אשר לא ישנו סדרם אשר נברא עליו, אבל לא יקנו גם כן דבר מעלה נוסף על עצמם רק הם נשארים בהווייתם כמו שנבראו וכמו שנתבאר בפרק ג', והאדם הזה שהוא החלק השני אפשר שיצא מן הסדר הראוי אבל האדם הוא קונה מעלה יותר ממה שהיה לו וכמו שהשמש הוא מלך, גם כן האדם הוא מלך שהרי הכל נתון תחתיו, ומלכות האדם היא שהוא מוליד שלימות אל כל התחתונים כי הכל נברא לעבוד האדם ולשמשו ובוזה הוא צורה אל כל התחתונים ומוליד שלימות אל הכל כמו המלך שהוא המשלים את הכל, והאדם הפך הנמצאים שכל הנמצאים תחת השמש אינם קונים מעלה על מה שנבראו אבל לא יצאו גם כן מסדר הראוי והאדם קונה מעלה יותר ממה שהיה אבל הוא יוצא מן הסדר, וכאשר הנביאים היו מוכיחים את ישראל היו מוכיחים אותם בדברים הטבעיים כמו

קוהלת (21:1) קוהלת

אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם: ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמים הוא ענין לע נבון אלהים לבני האדם לענות בו: ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח: מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות:

¹² I, Koheles, was king over Israel in Jerusalem. ¹³ I applied my mind to seek and probe by wisdom all that happens beneath the sky — it is a sorry task that God has given to the sons of man with which to be concerned. ¹⁴ I have seen all the deeds done beneath the sun, and behold all is futile and a vexation of the spirit. ¹⁵ A twisted thing cannot be made straight; * and what is not there cannot be numbered.

BEREISHIT (3:7-3) קוהלת

והאדם נדע את חנה אשתו ונתהר ונתלד את קין ונתאמר קניתי איש את יהוה: ונתסף ללדת את אחיו את הבל ויהי הבל רעה צאן וקין הנה עבר ארמה: ויהי מקץ ימים ונבא קין מפרי האדמה מנחה ליהוה: והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבון וישע יהוה אל הבל ואל מנחתו: ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחור לקין מאד ויפלג פניו: ויאמר יהוה אל קין למה חרה לך ולמה נפלג פניך:

¹ Now the man had known his wife Eve, and she conceived and bore Cain, saying, "I have acquired a man with HASHEM." ² And additionally she bore his brother Abel. Abel became a shepherd, and Cain became a tiller of the ground.

³ After a period of time, Cain brought an offering to HASHEM of the fruit of the ground; ⁴ and as for Abel, he also brought of the firstlings of his flock and from their choicest. HASHEM turned to Abel and to his offering, ⁵ but to Cain and to his offering He did not turn. This annoyed Cain exceedingly, and his countenance fell.

קוהלת (9) קוהלת (21:1)

שלימות דבר שנברא עליו נמצא בה אף על גב שאינו שלמות גמור מכל מקום דבר זה נמצא עמה וזהו בה מה כי דבר מה נמצא עמה, הרי שכל אחד יורה שמו עליו. אמנם אל תטעה בדברים אלו לשלול השלמות ממי שאי אפשר לו שיוציא שלימותו אל הפעל אשר הלך לעולמו קודם שהוציא שלמותו שלו אל הפעל, אין אנו שוללים העולם הבא ממנו כלל אם יש בו הכנה אל השלמות ומת שאנוס היה שלא הוציא שלמותו שלו לפעל, כאמרם ז"ל (ברכות ו') חשב לעשות מצוה ונאנס יש לו על זה שכר כאלו עשה המצוה.

האדם עם מעלת נפשו האלהית אשר כבר אמרנו כי יש לו נפש אלהית בפרט שלא נמצא בכל נפשות התחתונים, אל יקבל אונאה בעצמו לומר כי יש לו מעלתו האחרונה בפעל, ויחשוב בנפשו שלום יהיה לי אף אם אני יושב בטל מבלי עמל כלל הרי המעלה שלו ומדרגתו יגין עליו על מקומו ושיבנו ועל כנו יחזירנו כי משלו יתן לו ואין צריך לקנות לו שום מעלה. דבר זה מחשבת פגול לא ירצה ולא יחשוב כך כי הוא טעות בנפשו כי אין מעלת נפשו האחרונה בפעל, והוא מיוחד מבין כל הנמצאים עליונים ותחתונים שאין מעלתו האחרונה בפעל, וכי יעלה על דעת האדם שיהיה נמצא לאדם מעלתו האחרונה בפעל כי זהו מדרגת העליונים שהם בפעל אבל התחתונים שהם בעלי חומר אינם בפעל, ודבר זה יכריח כי אין לאדם מעלתו האחרונה עד שנחשב מדרגתו בין העליונים ויהיה לו מהלכים בין העומדים האלה רק שנברא בכח ואינו בפעל שאין לו מעלתו האחרונה בפעל, ונמצא לך ההפרש שיש בין האדם ובין כל הנמצאים התחתונים ועליונים, כי העליונים שלימותם בפעל ואינם צריכים להוציא שלימותם אל הפעל, והתחתונים זולת האדם אין להם גם כן יציאה אל הפעל כי מה שנבראו עליו אין השתנות ויציאה לפעל בהם, אך האדם הוא בכח ויוצא אל הפעל, ויראה ששמו מורה על דבר העצמי לו, שהוא מיוחד בו האדם מכל, וזה שהוא נקרא אדם על שהוא עפר מן האדמה, ועתה יש

לשאול וכי כל שאר הנמצאים אינם מן האדמה שיקרא האדם ביחוד בשם אדם על שם שנברא מן האדמה, אבל ענין האדם מתיהם ביותר אל האדמה, וזה כי האדמה היא מיוחדת בזה שהיא בכח ויש בה יציאה לפעל כל הדברים אשר יוצאים ממנה צמחים ואילנות ושאר כל הדברים והיא בכח לכל זה, וזהו ענין האדם שהוא בכח ויוצא שלימותו אל הפעל ולפיכך שמו ראוי לו שיהיה משתתף עם האדמה שהיא מיוחדת לצאת מן הכח אל הפעל בפירות וצמחים וכל אשר שייך אליה וכן הוא האדם יוצא כחו אל הפעל, ולכך שלימות האדם נקרא גם כן בשם פרי, וכדכתיב בקרא (ישעיה ג') אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו הרי שהוכות והשלימות יקרא פרי, וכמו שאמרנו בפרק קמא דקידושין (מ' ע"א), ובפרק עגלה ערופה (סוטה מ"ו ע"א) והורידו את העגלה אל נחל איתן אמר רבי יוחנן בן שאול מפני מה אמרה תורה הבא עגלה בנחל אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שלא עשה פירות ויערף במקום שאינו עושה פירות בשביל מי שלא הניחו אותו לעשות פירות מאי פירות אילימא פריה ורביה אוקן ואסריס הכי נמי דלא ערפינן אלא מצות ע"כ, הרי בשביל שלא הוציא שלימות שלו אל הפעל הוא כמו האדמה שלא עשתה פירות ולא הוציאה דבר אל הפעל ונשאר בכח, ולפיכך שמו שנקרא בשם אדם על שם אדמה נאה לו והוא נאה לשמו, והבהמה נקראת בשם בהמה על שם ב"ה מ"ה, רצה לומר כי

(10) קהלת (10:2) KOMELES

כי מקרה בני-

האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחר להם כמות זה כן מות זה ורוח אחר
לכל ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הכל

¹⁸ Then I said to myself concerning men: "God has chosen them, but only to see that they themselves are as beasts."* ¹⁹ For the fate of men and the fate of beast — they have one and the same fate: As one dies, so dies the other, and they all have the same spirit. Man has no superiority over beast, for all is futile.

(11) קהלת (11:1) MIDRASH

רבי הוּנָא וְרַבִּי אֲחָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲלַפְיִי עָמְלוּ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ
וְאוֹצֵר לוֹ לְמַעַלָּה מִהַשֶּׁמֶשׁ אָמַר רַבִּי יוֹדֵן תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ אֵין
לּוֹ לְמַעַלָּה מִן הַשֶּׁמֶשׁ יֵשׁ לוֹ.

R. Huna and R. Aha said in the name of R. Hilfai:
A man's labour is UNDER THE SUN, but his treasury
of reward is above the sun.⁴ R. Judan said: UNDER
THE SUN he has no profit, but he has it above the sun.⁵

(12) שׁוֹבָבִים (30:5) (12) שׁוֹבָבִים (30:5)

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב
Yehudah the son of Rav Shmuel bar Shilas said in the name of
Rav: בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת – The Sages who canonized
the later books of Scripture sought to conceal the Book of
Ecclesiastes, and not incorporate it into the Scriptural canon,
for they saw that its statements contradict one another. – מפני שרבריו סותרין זה את זה
And why did they not, in fact, conceal it? – מפני שתחילתו דברי תורה –
Because the beginning of [the book] consists of words of
Torah, and its ending consists of words of
Torah.^[9]

The Gemara explains:
Its beginning consists of words of Torah, – תחילתו דברי תורה
for in the first few verses of Ecclesiastes it is written:
מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש –
What profit does man have for all his labor which he toils under the
sun?^[10] – ואמרי דבי רבי ונאי – And in explaining this verse, the

Solomon – תחת השמש הוא דאין לו – academy of R' Yannai said:
implies that it is under the sun where [man] has no profit from
labor; but when he labors for that which precedes
the sun,^[11] – יש לו – he indeed has profit from it.

The Gemara continues:
The end of [the Book of Ecclesiastes] likewise
consists of words of Torah, – דכתיב – for in the next to last verse
of the book it is written: „סוף דבר הכל נשמע – The sum of the
matter, when all has been considered: אַתְּ-הָאֱלֹהִים יְרָא –
fear God and keep His commandments, – וְאֶת-מִצְוֹתָיו שָׁמֹר
for this is all of man.^[12]

The Gemara analyzes the verse:
What is meant by the expression for this
is all of man?^[13] – אמר רבי אליעזר – R' Eliezer says:
It means: The entire world was
created only for the sake of this person [i.e. the person who fears
God and keeps His commandments]. – רבי אבא בר כהנא אמר –
R' Abba bar Kahana says it means: שְׁקוּל זֶה כְּנֶגְדֵי כָּל הָעוֹלָם כּוּלוֹ –
[The person] who fears God and keeps His commandments is
equal in importance to the entire world. – שְׁמַעוֹן בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר –
Shimon ben Azzai says, – וְאֶמְרֵי לֵה שְׁמַעוֹן בֶּן זוּמָא אוֹמֵר –
and some say that it was Shimon ben Zoma who said this: לֹא נִבְרָא
– The phrase means: The entire
world was created only as an accompaniment for this per-
son.^[14]